

Za gospodarje

Maribor, 20. septembra 1933.

Obrestna in cenovna odrtija.

Svetovna kriza še vedno čaka svoje rešitve. Razni poizkusi so bili storjeni od raznih strani, da bi se tej krizi pršlo v okom, toda doseženi uspehi doslej niso zadovoljivi. Kriza, ki je pritisnila z veliko silo koncem leta 1929, traja z nezmanjšano silo naprej.

Kdor hoče ozdraviti bolezen, mora pred vsem znati, kakšna je bolezen in kje so njeni vzroki. Če se vrelec boleznine zamaši, bo bolezen trajala naprej. O vzrokih svetovne krize se je mnogo razpravljalo. Navajali so se pravi, pa tudi nepravi vzroki. Ne sme pa se pozabiti na neki vzrok, o katerem tisti, ki imajo denar ter potom denarja vodstvo gospodarstva v rokah, ne slišijo radi.

Kako se imenuje ta vrelec gospodarske stiske sedanjega časa? Avstrijski škofje so o Božiču 1932 izdali pastirsko pismo vernikom, ki v njem razkrivajo ta vrelec. Imenuje se odrtija. Z njo greši, kakor smo se učili v katekizmu, tisti, ki pri posojilih zahteva krivične obresti; tisti, ki nepošteno in z umetnimi pripomočki podražuje živila ali blago nad njihovo pravo vrednost; sploh vsak, kdor zlorablja stisko bližnjega sebi v krivično korist ali dobiček.

Odrtija se vrši ali na posameznem človeku, ali pa na celih skupinah, narodih, državah in celi človeški družbi. Danes obvladuje vse gospodarsko življenje obrestna odrtija, ki ga pritiska k tlom, da se ne more dvigniti ter oživeti. Visoka financa, finančniki in finančne skupine odirajo in plenijo narode, odvezemajo pridnemu vse njegove prihranke ter potiskajo ljudske množice v vedno večje uboštvo in gospodarsko suženjstvo. Denarnim mogotcem je danes podrejeno ne samo delavstvo, marveč tudi prav mnogo podjetnikov, malih in večjih fabrikantov, posebno pa obrtniki in srednji stan.

Posledice obrestnega oderuštva so res strahotne. Kmetijski stan propada. Kmet je porabil vse svoje prihranke ter vedno globlje leze v brezno dolgov, iz katerega ni rešitve. Kmet, kojega predniki so dolgo vrsto let gospodarili na posestvu, ga mora zapustiti, gre v mesta in v industrijske kraje ter množi vrste proletariata in brezposelnih. Vseled obrestne odrtije se razna gospodarska podjetja onemogočujejo ali pa kmalu obnemorejo. Proizvodnja je otrpnila, trgovina zastaja.

Katekizem nas poučuje, da je odrtija tudi v tem, če kdo nepošteno in z umetnimi pripomočki podražuje živila ali blago nad njihovo vrednost. To je cenovna odrtija. Ta se dandanes nemoteno in neovirano vrši po monopolih, kartelih, trustih in raznih gospodarskih zvezah, ki določajo cene živilom in blagu po mili volji, ki jo vodi neukročena in neukrotljiva dobičakaželjnost. »V varstvu brezimnih družb se gode največje krivice in goljufije«, pravi Pij XI. v svoji okrožnici »Quadragesimo anno«. Širjim krogom in javnosti je zabranjen vsak vpogled v manipulacije teh premočnih gospodarskih skupin. Državno zakonodavstvo bi moralo s posebnimi zakoni poseči vmes, da zabrani ali vsaj omeji preveliko izkoriščanje in odiranje ljudstva.

Cenovna odrtija pa ni samo omejena na kartele, monopole in gospodarske skupine, marveč zavzema vedno širje kroge. O tem piše papež Pij XI. v navedeni okrožnici: »Nekateri so tako otopeni za opomine vesti, da imajo za dovoljeno svoje dobičke kakorkoli množiti in bogastvo, ki so si ga z velikim trudom in prizadevanjem pridobili, z vsemi pravičnimi in nepravičnimi sredstvi za vse nenadne slučaje zavarovati. Do biček, ki ga je v trgovini, oproščeni vseh zakonov, zlahka dobiti, vabi v menjevanje in razprodavanje blaga premmnoge, ki hlepe samo po tem, da bi si

z najmanjšim trudom pridobili hitrega dobička, in zato v nebrzdanem trgovskem oprezovanju samovoljno iz same lakomnosti tako pogosto zvišujejo ter znižujejo cene, da prevračajo vse preudarke in račune proizvajavcev.«

Kdor torej hoče rešiti sedanjo gospodarsko krizo, mora zamašiti njen vrelc: obrestno in cenovno oderuštvo. Celogospodarstvo se mora v vseh svojih panogah in činiteljih pokristjaniti. Če bi se vsi povsod in vselej ravnali po krščanskih načelih, pravi papež Pij XI. v omenjeni okrožnici, bi se ne le proizvajanje in pridobivanje, temveč tudi raba bogastva, ki je sedaj dostikrat tako v nasprotju s pravim redom, skoraj naravnala v meje pravičnosti in pravične razdelitve, in bi se umazani sebičnosti, ki je sramota in veliki greh naše dobe, postavil nasproti, resnično in v dejanju, zakon krščanske zmernosti, tako mil in močan obenem, ki velewa, da človek išče najprej božjega kraljestva in njegove pravice, dobro vedoč, da mu bo božja darežljivost in trdna obljuba navrgla tudi časnih dobrin, kolikor jih bo potreboval.«

★

Wernig, Slovenjgradec:

Propast naše domače govedí?

Krasna, rodovitna polja in bujna, zelena deteljišča dičijo Mislinjsko in gorenjo Dravsko dolino. Rodovitna zemlja. Mnogo boljša, kakor v Savinjski dolini in marsikje drugod. Travniki rodijo večinoma obilno, lahko pa bi donašali glede kakovosti dvakrat več, pa tudi glede množine bi bil pridelek lahko še znatno boljši.

Kakšna pa je spričo teh razmer naša živinoreja? Par posestnikov — lahko bi jih našteali na prstih ene roke — redijo v resnici lepo živino, za katero povprašuje tudi kupec. Povsod drugod pa je živina razmeroma tako slabo rejena in vzrejena, da le težko najde kupca. Lanska suša, zasilna reja po zimi in deloma tudi odprodaja najboljšega blaga je prav znatno pripomogla, da redimo večjidel letos kakovostno tako slabo blago. Tudi rodovniške organizacije v tem pogledu

ne morejo dosti vplivati izboljševalno na splošnost.

Prepočasno, prezamudno in premalo dobičkanosno se zdi večinoma kmetovalcu, da bi sam kaj vzredil in redil dobro dve, tri ali štiri leta. Rajši vzreja in redi zasilno, da ima le živino za vprego, mleko za dom in gnoj za svoja polja. Ko pa hoče potem tako zahirano, zasilno rejeno živino prodati — ni kupca.

V Slovenjgradcu je bil n. pr. dne 7. t. m. sejem. Kupec je bilo razmeroma veliko, tudi nekaj živine, toda kupčije ni bilo. Slabša živina, katero postavi kmet na sejem, ni našla odjemalca.

Nekoliko boljšega blaga se ali drži doma, ali pa se je zaklalo ali odprodalo lani, ko je bila suša in pomanjkanje kreme. In danes smo tako daleč, da je domači mesar in živinski prekupčevalec odšel te dni na Hrvaško po boljše reje. No lisasto (šekasto) živino, katero — vsled navidezne rejenosti — prodaja kmetovalcem v izrazitem živinorejskem okolišu Štajerske naravno z dobičkom. Kmetovalci se kar trgajo za te živali. Ne pomislijo namreč, da so te živali lepe in dobro rejene samo radi tega, ker so bile znatno boljše krmiljene in oskrbovane, kakor se oskrbuje živina pri nas doma. Če bi vzrejali in krmili že iz prve mladosti tudi našo domačo živino tako dobro, kakor krmijo živino drugod, predvsem veleposestniki-graščaki, bi tudi naša domača živina bila tako lepa — če ne lepša — in tudi tako dobra za molžo kakor je tu in tam tuja živina.

Nakup dobre tuje živine — ker domače sedaj manjka — samo radi tega, da bi bilo dosti mleka za trenutno dobro uspevajočo mlekarno, pa je tudi zelo neprevidno in lahkomišleno, ker ni čisto nič gotovega, kako dolgo mala podeželska mlekarna dobro uspeva, oziroma lahko odproda svoje izdelke.

Nekatere naše, v gospodarskem pogledu merodajne večje posestnike je povsem zbegala tudi razstava sive, montafonske živine na letošnjem ljubljanskem velesejmu. Vsem so pred očmi le krasne oblike in mlečnost montafoncev. Neupoštevajo pa, koliko mleka, ovsa, lanenih tropin itd. so požrle te živali ves čas do enega leta starosti in še čez, da so dosegle te oblike. Montafonska živina se radi tega ne more priporočati kar na

splošno za naše kmečke razmere. Vsaj danes še ne in še dolgo ne, ponekod pa sploh nikdar — vsled slabih krmskih prilik.

Kogar pa je, predvsem iz bivše Štajerske, le preveč očarala montafonska živina na ljubljanskem velesejmu, ta le naj gre koncem tega meseca na velesej in tam bo videl razstavljen živino naših domačih (pomursko in marijadvorsko), ki ne zaostaja za montafonsko živino in to v marsičem celo — prekaša.

*

Stanje vinarstva v ljutomersko-ormoškem okolišu.

Po današnjem stanju je pričakovati kvantitativno slabo, deloma zelo slabo letino. Skoroda dnevno deževje v juniju in juliju je le malokaterim vinogradnikom omogočilo, da so vinograde obvarovali pred peronosporo in oidijem. Nekateri so škropili prezgodaj in so zamudili naslednja škropljenja, drugi so škropili prvokrat prepozno, ko je bila trta že po peronospori okužena. Največ vinogradnikov še je pa vedno takih, ki so škropili le listje, ne pa tudi grozdja. Mnogo je tudi takih vinogradnikov, ki vinogradov sploh škropili niso, ker ali niso imeli denarja za modro galico, ali pa so škropljenje opustili zaradi slabih vinskih cen.

Vinogradniki pa, ki so svoje vinograde obranili s pravočasnim in pravilnim škropljenjem in žveplanjem pred peronosporo in oidijem, še lahko pričakujejo kvalitativno prav dobro vinsko kapljico, seveda dobro polovico manj kot lansko leto. Malodane tropična vročina meseca avgusta, kakor sedajna septemberska toplota daje upravičeno upanje, da se bo do trgatve, ki bo morala biti letos zelo pozna, nadoknadila zamuda, ki jo je povzročilo junijsko in julijsko deževje.

Z ozirom na dejstvo, da starih vinskih zalog skoroda ni in da bo letos prirastlo za dobro polovico manj ko lansko leto, je pričakovati, da bo letošnji vinski pridelek na cenah moral precej pridobiti, in je le na vinogradnikih samih ležeče, da vina, ki bo, kakor rečeno, še prav do-

bro, ne dajo vsiljivim mešetarjem ter vinskim trgovcem pod ceno.

Ljudski pravnik.

Davčni rubež za zaostale davke. M. F. L. Davčna uprava je razpisala proti Vam rubež za zemljarino od leta 1931 v občini, ker pa ste bili posestnica spomladi 1930 le dober mesec, dočim ste kasneje posestvo prodali. Tudi za tekoče leto se tirja od Vas zemljarina. Rubežnemu organu ste stvar obrazložili, a Vam je vkljub temu zarubil vino. Ker imate samo dve svinji, vprašate, če Vam sme isti zarubiti in kaj morate storiti. — Če niste plačali zemljarine za leto 1930, in sicer za čas, dokler ste bili posestnica, ste dolžni ta davčni zaostanek plačati, ker je sicer davčna uprava upravičena, zaostalo zemljarino od Vas izterjati. Davčna uprava je upravičena zarubiti svinjo, čeprav imate samo dve. Na noben način pa niste dolžni plačati zemljarine za leto 1931 in 1932, ko ste bili posestnica samo leta 1930. Zemljarino za leto 1931 in 1932 mora plačati novi lastnik. Zoper tozadevni plačilni nalog bi morali pravočasno vložiti pritožbo na dravsko finančno direkcijo v Ljubljani. Stopite v stik s sedanjim lastnikom in ga vprašajte, če je on plačal davek od kupljenega posestva. Če ga ni, naj Vam izroči denar, da boste Vi to storili na svoje ime. Ako pa je on že plačal davek za leti 1931 in 1932, in davčna uprava vkljub temu davek za isto zemljišče izterjava tudi od Vas, Vam po našem mnenju ne bo preostalo drugega, kakor da tožite državo in dotičnega uradnika na plačilo celotne odškodnine, ki Vam je nastala z neupravičenim izterjavanjem, seveda vse to le v slučaju, da niste zamudili roka za vložitev take tožbe.

Preložitev zasebne s služnostjo obremenjene poti. A. L. G. C. Čez Vas svet je peljala cesta, ki je bila oddaljena 2 metra od Vaše hiše. Po tej cesti je imel pravico vožnje Vaš sosed. Občinska komisija Vam je dovolila, da cesto, ki je peljala v dolžini 180 m skozi Vaš svet, prestavite za 8 m naprej od svoje hiše. Preložena pot je za soseda ugodnejša. Sosed ne prizna te preložitve, ker niste sklenili z njim nobene pismene pogodbe

in je v mapi zarisana le stara pot. — Če je novo napravljena pot za sosedove vožnje ugodnejša in s to napravo ni otežkočeno izvrševanje dosedanje sosedove služnostne pravice, ste imeli pravico preložiti to sedanjo pot in napraviti novo pot. Ker je bila — kakor je razvidno iz vprašanja — pot zasebna, ni bila za preložitev potrebna dovolitev občine, ker ste imeli za tako prestavitev sami pravico. Če sosed s prestavitvijo ni zadovoljen, bo moral tožiti in bo, če so Vaše navedbe resnične, v pravdi propadel, kar bo imelo tudi za posledico, da bo moral nositi vse pravdne stroške, ki ne bodo malenkostni.

Razna obvestila.

Na gospodinjsko-nadaljevalni šoli čč. žolskih sester v Mariboru se koncem tega meseca zopet prične s poukom. Udeleženke pridejo enkrat ali dvakrat na teden ter se uče kuhanja, šivanja, gospodinjsva, bolniške postrežbe in nege dojenčka. Vabimo kmetiska dekleta, delavska dekleta, uradnice, zlasti neveste v šolo.

»Vinski zakon in kletarski vedež.« — Druga, predelana in pomnožena izdaja. Prejeli smo to knjigo, trdo vezano, 226 strani. Cena 50 Din. V samozaložbi pisca: Andrej Žmavc, Maribor, Gosposka ulica 50. Čekovni račun št. 16086 pri p. hranilnici, podružnica v Ljubljani. Za vinarje, vinarske in kletarske zadruge, kletarje, gostilničarje, trgovce z vinom in spirituozami, za vinske konsumente in kletarske kontrolne organe, pa tudi za pravnik, narodnega gospodarja, organe finančne uprave in prometne ustanove.

Cene lanskemu vinu se dvigajo. Ker letos ne bo dobra vinska kapljica, so se cene vinu precej dvignile. V Slovenske gorice, Haloze in Ljutomerske gorice prihaja vsak dan več kupcev iz Ljubljane in Kranjskega sploh, ki plačujejo sedaj lanska vina že po 1 do 2 Din dražje nego pred enim mesecem. Letošnja trgatav bo zelo pozna, ker še rizling in druge poznejše sorte niti mehke niso.

Živinorejska zadruga v Vojniku priredi letos svojo prvo razstavo živine. Razstavila se bo samo v rodovnik vpisana živina, posebno krave s svojim za-

rodom, torej tudi z mlado živino. Razstava se vrši dne 24. oktobra t. l.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg 16. septembra so pripeljali špeharji 40 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 11—13, špeh 13—14. Kmetje so pripeljali 4 voze sena po 30—35, 5 otave po 30 in 7 voz slame po 25—26, 26 voz krompirja 0.50—0.75, 14 čebule 2—2.50 (česen 6—8), 20 voz zelja, 0.50—1.50, kisl zelje 4, repa 2, luščeni grah 6—8. Jabolka 4—5, hruške 5—6, slive 2—3. breskve 7—12, maline 2.50—3, grozdje 8—10, luščeni orehi 28—34. Na trgu je bilo 16 vreč pšenice po 1.50, 6 rži 1.25, 16 ječmena 1.25, 10 koruze 1.25, 16 vreč ovsa 1—1.25, 8 prosa 1.75, 7 ajde 1.25, 16 fižola 1.75—2. Kokoši je bilo 76 po 20—30, 1480 piščancev 20—50, 18 gosi 30—40, 7 puranov 30—50, 52 rac 15—20, 38 kuncev 5—25, smetana 10—12, surovo maslo 20—24 Din.

Mariborski živalski sejem 12. 9. 1933. Prignanih je bilo 11 konj, 14 bikov, 230 volov, 497 krav in 11 telet, skupaj 763 komadov. Povprečne cene za različne živalske vrste na sejmu so bile sledeče: debeli voli 1 kg žive teže od 3.50 do 4.25 Din, poldebili voli 2.50 do 3, plemenski voli 3 do 3.25, biki za klanje 3.25 do 3.50, klavne krave debele 2.25 do 4, plemenske krave 1.75 do 2.25, krave za klobasarje 1.75 do 2.25, molzne krave 3 do 3.25, breje krave 3 do 3.25, mlada živina 3 do 4, teleta 5.50 do 6 Din. Prodanih je bilo 441 komadov, od teh za izvoz v Italijo 14 komadov.

Mariborski svinjski sejem 15. 9. 1933. Na ta svinjski sejem je bilo pripeljanih 411 svinj, cene so bile sledeče: Mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 85—130, 7—9 tednov stari 200—230 Din, 3—4 mesece stari 250—300 Din, 5—7 tednov stari 350—450 Din, 8—10 mesecev stari 550—600 Din, 1 leto stari 700—750 Din, 1 kg žive teže 7—8 Din, 1 kg mrtve teže 10.50—11 Din. Prodanih je bilo 164 komadov.

Mesne cene v Maribor. Volovsko meso I. vrste 1 kg 10 do 12 Din, II. vrste 8 do 10 Din, meso od bikov, krav in telic 5 do 7 Din, telečje meso I. vrste 10 do 14 Din, II. vrste 8 do 10 Din, svinjsko meso sveže 10 do 16 Din.